

PRACE ORYGINALNE

Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 305–308
ISSN 1644-387X

MAŁGORZATA DASZKOWSKA, BEATA LUBOWIEDZKA, BEATA SZYDŁOWSKA, MAGDALENA
WOCHNA-SOBAŃSKA

Ocena nawyków higienicznych i żywieniowych dzieci przedszkolnych objętych programem profilaktyki próchnicy

The Evaluation of Hygienic and Nutritional Habits in Preschool Children Included in the Program of Caries Prophylaxis

Katedra i Zakład Stomatologii Wieku Rozwojowego UM w Łodzi

Streszczenie

Wprowadzenie. Badania epidemiologiczne prowadzone w województwie łódzkim wykazują wysoką zapadalność na próchnicę dzieci najmłodszych.

Cel pracy. Celem pracy było zbadanie świadomości prozdrowotnej dzieci w wieku 5–6 lat, tj. w czasie wyrzynania pierwszych zębów trzonowych stałych.

Materiał i metody. Badaniami objęto 80 dzieci uczęszczających do wylosowanego łódzkiego przedszkola. Przeprowadzono badanie wstępne, podczas którego wszystkim dzieciom udzielono wskazówek na temat higieny jamy ustnej i odżywiania. Następnie dzieci podzielono na dwie grupy: badaną i porównawczą. W grupie badanej wręczono zestawy do czyszczenia zębów (szczoteczka i pasta) ufundowane przez Fabrykę Kosmetyków Pollena Ewa S.A. Instruktaż dotyczący higieny jamy ustnej powtarzano co dwa miesiące.

Wyniki. Po 12 miesiącach przeprowadzono ocenę porównawczą stanu wiedzy i nawyków higieniczno-żywieniowych dzieci w obydwu grupach. W grupie badanej stwierdzono znaczący wzrost świadomości prozdrowotnej dzieci w porównaniu z grupą kontrolną.

Wniosek. Programy profilaktyczne podwyższające świadomość prozdrowotną powinny być wprowadzane już wśród dzieci w wieku przedszkolnym (**Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 305–308**).

Słowa kluczowe: dzieci przedszkolne, program profilaktyczny, higiena jamy ustnej, odżywianie.

Abstract

Background. Epidemiological investigations carried out in province of Lodz showed high incidence of caries in the youngest children.

Objectives. The goal of present work was to examine the dental health awareness in children 5 to 6-year-old, in time of eruption of first permanent molars.

Material and Methods. 80 children attending one of lodzensis kindergartens, randomly selected, were involved in this investigation. The preliminary examination was conducted and the children were instructed in oral hygiene and proper diet. Children were divided into the study and the control groups. In the study group, the children were given the sets of toothbrush and toothpaste produced and sponsored by Pollena Ewa SA. The hygiene instruction was repeated every two months.

Results. After 12 months the comparative investigation of the level of oral hygiene knowledge and nutritional habits was conducted. The significant growth of dental health awareness was found in the study group comparing to the control group.

Conclusion. Prophylactic programs raising dental health awareness should be introduced among children in preschool age (**Dent. Med. Probl. 2003, 40, 2, 305–308**).

Key words: preschool children, prophylaxis programs, oral hygiene, nutrition.

Badania epidemiologiczne prowadzone w województwie łódzkim wykazują wysoką zapadalność na próchnicę wśród dzieci [1–3], także tych najmłodszych. W zapobieganiu próchnicy duże znaczenie odgrywa przestrzeganie higieny jamy ustnej, prawidłowe odżywianie i stosowanie związków fluoru.

Celem pracy było zbadanie świadomości prozdrowotnej dzieci w wieku 5–6 lat, czyli w czasie wyrzynania pierwszych zębów trzonowych stałych.

Material i metody

Badaniami objęto 80 dzieci uczęszczających do wylosowanego łódzkiego przedszkola. Przeprowadzono badanie wstępne, podczas którego udzielono wszystkim dzieciom pouczenia na temat higieny jamy ustnej i odżywiania. Następnie dzieci podzielono na dwie, 40-osobowe grupy: badaną i porównawczą. Grupie badanej wręczono zestawy do czyszczenia zębów (szczoteczka i pasta) ufundowane przez Fabrykę Kosmetyków Pollena Ewa SA. Instruktaż dotyczący higieny jamy ustnej powtarzano co dwa miesiące.

Wyniki i omówienie

Po 12 miesiącach dokonano oceny porównawczej stanu wiedzy i nawyków higieniczno-żywnościowych dzieci w obydwu grupach. W ankiecie dzieci odpowiadały na podstawowe pytania z za-

kresu higieny jamy ustnej, odżywiania i profilaktyki stomatologicznej.

Odpowiedzi na pytania ankietowe są przedstawione w tabelach 1–7.

Do analizy statystycznej zastosowano test niezależności χ^2 .

Zarówno w grupie badanej jak i porównawczej najwięcej osób czyści zęby 2 razy dziennie – frakcja 0,55 i 0,45 (tab. 1).

Na pytanie o porę szczotkowania zębów (tab. 2) więcej niż połowa (frakcja 0,55) z grupy badanej czyni to po śniadaniu i po kolacji, a z grupy porównawczej – co trzecie dziecko (frakcja 0,3). Ist-

Tabela 1. Jak często szczotkujesz zęby?

Table 1. How often do you brush your teeth?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (study group)		Grupa porównawcza (control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
1 raz dziennie (Once a day)	12	0,30	9	0,23
2 razy dziennie (Twice a day)	18	0,45	22	0,55
Po każdym posiłku (After every meal)	4	0,10	6	0,15
Kilka razy w tygodniu (Several times a week)	6	0,15	3	0,07

$\chi^2 = 2,229$, $p > 0,05$.

Tabela 2. Kiedy szczotkujesz zęby?

Table 2. When do you brush your teeth?

Odpowiedź (Answer)	Grupa (Group)			
	badana (study)		porównawcza (control)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Po śniadaniu i po kolacji (After breakfast and after supper)	22	0,55	12	0,30
Przed śniadaniem i po kolacji (Before breakfast and after supper)	0	0,00	6	0,15
Tylko po kolacji (Only after supper)	6	0,15	3	0,08
Tylko przed śniadaniem (Only before breakfast)	0	0,00	2	0,05
Tylko po śniadaniu (Only after breakfast)	3	0,08	7	0,17
Więcej niż 2 razy dziennie (More than twice a day)	6	0,15	4	0,10
Rzadziej niż 1 raz dziennie (Rare than once a day)	3	0,07	6	0,15

$\chi^2 = 14,941$, $p < 0,05$.

nieje różnica istotna statystycznie między tymi grupami (* $p < 0,05$).

Z pomocy rodziców przy myciu zębów korzysta niemal co drugie dziecko z grupy badanej (frakcja 0,45) i tylko co czwarte (frakcja 0,25) z grupy porównawczej (tab. 3).

Słodycze rzadziej są spożywane wśród ankietowanych z grupy badanej niż porównawczej. Między tymi grupami zachodzi również różnica istotna statystycznie – * $p < 0,001$ (tab. 4).

Po wieczornym czyszczeniu zębów nie ma już ani nie pije połowa dzieci z grupy badanej (frakcja 0,5), a z grupy porównawczej zaledwie co szóste dziecko (frakcja 0,18). Różnica między tymi grupami jest także istotna statystycznie – * $p < 0,001$ (tab. 5).

Wszystkie dzieci uczestniczące w programie miały w przedszkolu stosowaną kontaktową profilaktykę fluorkową (tab. 6).

Jak wynika z ankiety, do stomatologa częściej uczęszczają dzieci z grupy badanej (frakcja 0,78) niż porównawczej (frakcja 0,65) (tab. 7).

Tabela 3. Czy myjesz zęby przy pomocy rodziców?

Table 3. Is your toothbrushing accompanied by your parents?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (Study group)		Grupa porównawcza (Control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Tak (Yes)	18	0,45	10	0,25
Nie (No)	22	0,55	30	0,75

$\chi^2 = 3,516$, $p > 0,05$.

Tabela 4. Jak często jesz słodycze?

Table 4. How often do you eat sweets?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (Study group)		Grupa porównawcza (Control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Kilka razy dziennie (Several times a day)	11	0,28	15	0,38
1 raz dziennie (Once a day)	8	0,20	5	0,12
Kilka razy w tygodniu (Several times a week)	12	0,30	14	0,35
1 raz w tygodniu (Once a week)	7	0,17	5	0,13
Nie jem wcale (Never)	2	0,05	1	0,02

$\chi^2 = 20,241$, $p < 0,001$.

Na podstawie analizy odpowiedzi udzielonych na pytania, w grupie badanej stwierdzono wyższy poziom świadomości prozdrowotnej niż wśród dzieci z grupy porównawczej. Jest to bardzo ważne, gdyż w Polsce istnieją duże zaniedbania w tej dziedzinie (4).

Większość programów profilaktycznych obejmuje dzieci z najmłodszych klas szkoły podstawowej [5–7] lub starsze [8, 9].

Pamiętać jednak należy, że pierwsze zęby trzonowe stałe wyrzynają się już wcześniej, nawet

Tabela 5. Czy zdarza ci się jeść lub pić po wieczornym czyszczeniu zębów?

Table 5. Do you eat or drink after the evening toothbrushing?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (Study group)		Grupa porównawcza (Control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Tak (Yes)	14	0,35	18	0,45
Nie (No)	20	0,50	7	0,18
Nie czyszczę zębów wieczorem (I don't brush my teeth in the evening)	6	0,15	15	0,37

$\chi^2 = 10,614$, $p < 0,01$.

Tabela 6. Czy w tym roku szczotkowałeś zęby preparatem z fluorem?

Table 6. Have you brushed your teeth with any fluoride product this year?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (Study group)		Grupa porównawcza (Control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Tak (Yes)	40	1,00	40	1,00
Nie (No)	0	0,00	0	0,00

Tabela 7. Czy byłeś w tym roku z rodzicami u dentysty?

Table 7. Have you visited your dentist this year?

Odpowiedź (Answer)	Grupa badana (Study group)		Grupa porównawcza (Control group)	
	n	frakcja (fraction)	n	frakcja (fraction)
Tak (Yes)	31	0,77	26	0,65
Nie (No)	9	0,23	14	0,35

$\chi^2 = 1,526$, $p > 0,05$.

w wieku 5–6 lat. Tuż po wyrznięciu ich szkliwo jest słabo zmineralizowane i mało odporne na działanie czynników uszkodzających, a głębokie bruzdy na powierzchniach żujących umożliwiają

odkładanie się i zaleganie płytki nazębnej. Dlatego programy podwyższające świadomość prozdrowotną powinny być wprowadzane już w tej grupie wiekowej.

Piśmiennictwo

- [1] HILT A.: Ząb pierwszy trzonowy stały – stan i potrzeby lecznicze na podstawie badań epidemiologicznych i klinicznych u dzieci w wieku 7, 12, 18 lat. Rozprawa doktorska, Łódź 2000.
- [2] WOCHNA-SOBAŃSKA M., SZCZEPAŃSKA J., PAWŁOWSKA E.: Próchnica zębów u dzieci w wieku 6, 7, 12 i 18 lat zamieszkałych w Łodzi oraz w miasteczku i wsiach województwa łódzkiego. *Przegl. Stomatol. Wiek Rozw.* 1995, 11/12, 3/4, 28–30.
- [3] RYBARCZYK-TOWNSEND E.: Ocena stanu uzębienia dzieci 12-letnich z województwa łódzkiego objętych programem profilaktycznego uszczelniania bruzd pierwszych zębów trzonowych stałych. Rozprawa doktorska, Łódź 2001.
- [4] WIERZBICKA M., JÓZEFOWICZ A., WOJCISZEK D., PIEKARCZYK J., ADAMOWICZ-KLEPAŁSKA B., TRYKOWSKI J.: Ocena realizacji i efektów programu edukacji prozdrowotnej dla dzieci pierwszych klas szkoły podstawowej. *Czas. Stomat.* 1998, 51, 363–367.
- [5] SZCZUREK D.: Ocena skuteczności programów profilaktycznych u 7–8-letnich dzieci. Analiza korelacji wybranych parametrów klinicznych i ankietowych. *Przegl. Stomatol. Wiek Rozw.* 1997, 2, 18, 17–21.
- [6] WEYNA E., SZCZUREK D., RADLIŃSKA J., PISKORSKI P., GROCHOLEWICZ K., WIECHOWSKA M., RULKOWSKA H.: Higiena jamy ustnej u dzieci 7–14-letnich. Część 1: Ocena wiedzy i zachowań zdrowotnych. Badania ankietowe. *Przegl. Stomatol. Wiek Rozw.* 1994, 5, 24–27.
- [7] WEYNA E., SZCZUREK D., RADLIŃSKA J., PISKORSKI P., GROCHOLEWICZ K., WIECHOWSKA M., RULKOWSKA H.: Higiena jamy ustnej u dzieci 7–14-letnich. Część 2: Stan higieny w zależności od okresu ostatniego oczyszczania, używanej szczoteczki oraz metody oczyszczania. *Przegl. Stomatol. Wiek Rozw.* 1994, 5, 44–47.
- [8] USTYMOWICZ-FARBISZEWSKA J., KARCZEWSKI J., MARCZUK-KOLADA G., STOKOWSKA W.: Stan uzębienia dzieci 9- i 14-letnich z okolic Białegostoku. Cz. II. Wpływ wybranych składników pokarmowych i zabiegów higienicznych na intensywność próchnicy zębów. *Nowa Stomat.* 2001, 6, 1, 16–19.
- [9] DASZKOWSKA M., LUBOWIEDZKA B., SZYDŁOWSKA B., WOCHNA-SOBAŃSKA M.: Ocena stanu uzębienia i potrzeb leczniczych dzieci objętych programem profilaktycznym „Radosny uśmiech, radosna przyszłość”. *Nowa Stomat.* 2002, 8, 4, 168–171.

Adres do korespondencji:

Małgorzata Daszkowska
Zakład Stomatologii Wiek Rozwojowego UM
ul. Pomorska 251
92-213 Łódź
tel.: (+48 42) 675 75 16
fax: (+48 42) 678 93 68

Praca wpłynęła do Redakcji: 9.06.2003 r.
Po recenzji: 20.06.2003 r.
Zaakceptowano do druku: 20.06.2003 r.

Received: 9.06.2003
Revised: 20.06.2003
Accepted: 20.06.2003